

Tisdagen den 25 aprilTisdagen den
25 april 1978

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

*Meddelande om
ändringar i den
preliminära tids-
planen***§ 2 Meddelande om ändringar i den preliminära tidsplanen***Om skeppsforsk-
ningen*

TALMANNEN:

De tordagssammanträden, som i den preliminära tidsplanen utsatts till kl. 13.00, kommer att ta sin början kl. 12.00.

§ 3 Om skeppsforskningen

Statsrådet OLOF JOHANSSON erhöll ordet för att besvara *Torkel Lindahls* (fp) den 6 april anmälda fråga, 1977/78:391, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Torkel Lindahl har – mot bakgrund av den hotande nedläggningen av Stiftelsen Svensk skeppsforskning – frågat mig om jag anser det rimligt att den kollektiva skeppstekniska forskningen och utvecklingen avbryts.

Stiftelsen Svensk skeppsforskning ägs och finansieras av industrin via Sveriges redareförening och Sveriges varvsindustriförening. Staten har inget direkt inflytande på verksamheten.

Staten stöder emellertid skeppsteknisk forskning och utveckling bl. a. via styrelsen för teknisk utveckling (STU). STU medfinansierar f. n. ett antal projekt vid stiftelsen. Något avtal om kollektiv forskning inom det skeppstekniska området har hittills inte funnits. Diskussioner om att sluta ett sådant avtal pågår dock f. n. Om ett sådant kollektivforskningsprogram upprättas, kommer det sannolikt bl. a. att inrymma sådana projekt vid stiftelsen som f. n. erhåller stöd från STU.

Projekt av den typ som nu genomförs vid stiftelsen kommer således att bedrivas även i fortsättningen men kommer att utföras vid varven, statens skeppsprovvningsanstalt eller andra institutioner i stället för vid stiftelsen. STU:s totala stöd till skeppsteknisk forskning och utveckling påverkas inte av om det lämnas inom ramen för ett sådant program eller om det utgår direkt till enskilda projekt som medfinansieras av industrin.

Den aviserade nedläggningen av Stiftelsen Svensk skeppsforskning kommer varken att avbryta någon kollektiv forskning inom området eller medföra någon direkt förändring av statens totala stöd till skeppsteknisk forskning och utveckling. Nedläggningen innebär endast en ändring av industrins egen organisation för att bedriva skeppsteknisk forskning och

utveckling. Enligt vad jag har erfarit förutsätter stiftelsen själv att verksamhet liknande den stiftelsen bedrivit kommer att fortsätta även framdeles om än i något annan form än den stiftelsen har representerat.

TORKEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Jag kan emellertid inte hålla med statsrådet när han i slutet av sitt svar säger att det inte kommer att innebära några egentliga förändringar. Det är den slutsats som man drar. Programmet kommer, menar han, att fortsätta som förut. Det enda som sker är alltså en liten omorganisation.

Tyvärr förhåller det sig inte så. Det gäller här en forskningsinstitution – den enda i landet som bedriver kollektiv forskning på området. Felet med den i dag är egentligen att den är för liten. Det är bara nålpenar som går till forskningen, om man ser på branschens omsättning. Hade man satsat mera på forskning och utveckling inom branschen, hade man kanske inte haft fullt så stora svårigheter som dem man har i dag.

För de stora varven kommer nedläggningen av Stiftelsen Svensk skeppsforskning säkert inte att betyda så särskilt mycket. För de mindre varven är det allvarigare, eftersom de inte har samma resurser att utföra forskning och utveckling på egen hand. Därför är denna institution viktig.

Stiftelsen Svensk skeppsforskning är vidare den organisation i Sverige som har de internationella kontakterna på detta område. Det är den här stiftelsen som samlar in vetandet i utlandet och sedan distribuerar ut det till intressenterna i Sverige.

I Danmark lade man för några år sedan ned Stiftelsen Svensk skeppsforsknings systerorganisation, om man nu kan kalla den så, och resultatet har blivit att man helt ställts utanför det internationella samarbetet. Det har sannernligen inte varit till förmån för vare sig dansk shipping eller dansk varvsindustri.

Vidare har stiftelsen bl. a. det mest fullödiga biblioteket i landet inom detta område och står intressenterna till tjänst med allt det referensmaterial som de behöver. I det sammanhanget kommer de internationella kontakterna in igen. Stiftelsen har mycket goda kontakter med liknande organisationer i andra länder och kan lätt skaffa in sådant material som inte finns i Sverige. Vidare har den genom sin konstruktion en kunskapsförmedlande funktion i förhållande till de intressenter som finns.

Man kan fråga sig varför det – efter vad jag hört – färdiga avtal som föreligger mellan staten och stiftelsen om ett branschforskningsinstitut inte fullföljdes. För visst håller väl statsrådet med mig om att det verkligen rör sig om förändringar?

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Mitt svar avsåg att nedläggningen av Stiftelsen Svensk skeppsforskning varken kommer att avbryta någon kollektiv forskning inom området eller att medföra någon direkt ökning av statens totala stöd till skeppsteknisk forskning och utveckling. Därefter noterade jag bara det som

vi erfarit, nämligen att man också inom industrin har för avsikt att sköta forskningen framöver i andra former.

Jag kan erinra om vilka instrument som staten är utrustad med på detta område. Styrelsen för teknisk utveckling satsar alltså för innevarande budgetår 14 milj. kr. på skeppsteknisk forskning. Av dessa går 3,5 miljoner vidare till statens skeppsprovningsanstalt, som i sin tur är ett mycket viktigt instrument med betydande internationella kontakter. Det har dessutom under senare år genomgått en avsevärd utbyggnad och har en kompetens och kapacitet av internationella mått. F. n. pågår t. ex. en nybyggnation av ett manöver- och våglaboratorium med hjälp av en sammanlagd statlig investering av ca 35 milj. kr.

Detta är alltså några av de statliga insatserna på det berörda området. Jag tycker att man skall nämna dem i detta sammanhang, eftersom de är väsentliga. Jag skulle mycket väl kunna tänka mig att skeppsprovningsanstalten skulle kunna överta en del av den verksamhet som stiftelsen har utfört här, men jag vill inte binda mig för detta, eftersom jag inte vet exakt vilka förhandlingsuppgörelser som det är möjligt att uppnå på denna punkt.

TORKEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Man kan undra varför en väl fungerande organisation egentligen skall splittras. Jag tänker inte på något sätt förneka statens skeppsprovningsanstalts betydelse i detta sammanhang men vill ändå framhålla att dess kapacitet, hur god den än är, är mycket specialiserad eller väl avgränsad inom ett litet område medan stiftelsen har ett vidare verksamhetsfält.

Det är helt riktigt att statens stöd till denna verksamhet inte kommer att minska i pengar räknat, men om ett stort varv får i uppdrag att utföra ett visst projekt blir det mycket svårare för andra i branschen, t. ex. för småvarven, att få del av resultatet. Det är sådana aspekter vi måste studera.

Vidare är det enligt min mening helt självklart att man, med tanke på de stora pengar som riksdag och regering är beredda att satsa på varven, måste ställa det kravet på dem för deras egen fortlevnad att de satsar på sin forskning och utveckling. Jag vill återigen upprepa att dessa strävanden har varit alldeles otillräckliga hittills. Jag anser det vara mycket olyckligt om man lägger ned det sammanhållande organet, som förmedlar kunskaper i båda riktningar – man kan säga att det tjänstgör som ett växelrelä i detta sammanhang. Jag hoppas att statsrådet kan ta denna fråga under ytterligare övervägande.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Jag tror det är angeläget att konstatera att vi givetvis borde kunna göra mer framåtriktade insatser i en så viktig bransch som varvsbranschen än vi har gjort i det förflutna. Men det är väl också viktigt att konstatera vad vi nu gör för att ställa om resurserna i den situation som vi befinner oss i, dvs. de pengar som föreslagits för att förbereda alternativ produktion, 35 miljoner i första omgången och enligt den aktuella varvspropositionen

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om skeppsforsk-
ningen*

ytterligare 250 miljoner att satsa just på alternativ produktion.

Sedan håller jag med om att blir konsekvensen av nedläggningen av Stiftelsen Svensk skeppsforskning att småvarven utestängs från forskningsresultat, är det naturligtvis ingen utveckling som vi från samhällets sida kan välkomna.

TORKE LINDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill tacka Olof Johansson för det sista han sade. Det tyder på en öppen inställning till frågan.

Vidare vill jag påpeka att det är en annan part, som vi knappast har berört här och som också egentligen är en intressent, och det är redarna. Krav att de borde vara med och få del av forskningsresultaten finns också. Det är därför som jag skulle se det som mycket olyckligt om ifrågavarande stiftelse skulle upphöra eller utplånas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om vidgad rätt till föräldrapenning

Socialministern RUNE GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 13 april anmälda fråga, 1977/78:408, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat om jag ämnar vidta åtgärder för att även sammanboende som inte är biologisk förälder till sammanlevande barn får rätt till föräldrapenning.

Den fråga Inga Lantz här tar upp har tidigare behandlats av riksdagen i anledning av motion 1976/77:1570. Socialförsäkringsutskottet anförde i sitt betänkande 1976/77:27 att frågan om utformningen av den aktuella bestämmelsen lämpligen borde prövas av familjestödsutredningen i samband med dess uppföljning av erfarenheterna av föräldraförsäkringen. Utskottet ansåg därför att motionen borde överlämnas till denna utredning för beaktande. Detta blev också riksdagens beslut.

Familjestödsutredningen kommer inom kort att redovisa sitt betänkande om föräldraförsäkringen. Enligt vad jag har inhämtat kommer frågan om föräldrabegreppet för rätten till föräldrapenning att behandlas i betänkandet. I avvaktan på resultatet av utredningens bedömningar och efterföljande remissbehandling är jag inte beredd att vidta några åtgärder i denna fråga.

INGA LANTZ (vpk).

Herr talman! Först ber jag att få tacka socialministern för svaret.

Föräldrapenning utgår för tillfällig vård av barn när en förälder måste stanna hemma från arbetet, exempelvis i samband med att barnet är sjukt eller därför att barnets ordinarie vårdare är sjuk. För gifta och sammanboende med gemensamma barn fungerar det så att endera av föräldrarna kan stanna hemma, med rätt till föräldrapenning. Men om däremot två personer sammanbor och den ena av dem har barn och de inte har några gemensamma

barn, har bara den biologiska föräldern rätt till föräldrapenning, liksom den biologiska fadern eller modern som barnet inte sammanlever med. Den andra sammanboende har alltså inte rätt till föräldrapenning.

Jag menar att lagen inte tar hänsyn till en faktisk familjesituation. En lag måste ju fungera. Denna lag är till för barnens skull, och därför måste man utgå från barnens bästa och även utgå från en faktisk familjesituation. Annars är det barnen som kommer i kläm. Och det gör de i många fall.

Det är ganska vanligt nu för tiden att människor sammanbor och att man har ett eller flera icke gemensamma barn i ett sådant sammanboende. Man fungerar alltså gemensamt i praktiken som en familj, där bägge föräldrarna då för barnens skull givetvis borde ha samma möjligheter att använda föräldraförsäkringen.

Jag har ett exempel där man hade bott tillsammans i tre år. Den biologiska föräldern var lärare och den icke-biologiska föräldern kunde ta ledigt vid ett barns sjukdom då den biologiska föräldern icke kunde göra det – hon var förskollärare och kunde inte få någon ersättare på grund av att det fattades personal på barnstugan; ett förhållande som tyvärr är ganska vanligt. Den icke-biologiska föräldern stannade därför hemma hos det sjuka barnet, men lagen fungerade inte tillfredsställande. Han fick alltså ingen ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Detta är ett uppenbart missförhållande.

Jag var själv tidigare ovetande om hur lagen fungerade i detta avseende. Jag trodde att hänsyn skulle kunna tas till en faktisk familjesituation utifrån *barnets* utgångspunkt. Nu haltar lagen betydligt, och det måste därför bli en ändring, så att lagen kan kopplas till barnets behov av hjälp, oavsett förhållandena i övrigt. Detta problem borde det gå att lösa juridiskt.

I det svar jag har fått säger socialministern att han inte vill medverka till en positiv lösning av frågan. Han vill alltså inte rätta till ett uppenbart missförhållande. Jag tycker inte att man behöver avvakta en utredningsresultat, om man upptäcker felaktigheter i en lagstiftning; det är väl då bara att rätta till felen, så att lagen fungerar! Varför skall man behöva vänta på en utredning och ett remissförfarande, när man redan vet att den nuvarande lagen inte fungerar tillfredsställande?

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Först ber jag att Inga Lantz än en gång läser mitt svar – jag har nämligen inte sagt att jag inte vill medverka till en positiv lösning, utan jag har sagt att jag inte är beredd att vidta några åtgärder *nu* med hänsyn till att den här frågan enligt riksdagens beslut är under utredning och vi väntar på det förslaget. Jag följer därvid den praxis som tillämpas i regerings- och riksdagsarbetet.

Den fråga som Inga Lantz här tar upp är nog inte så enkel som Inga Lantz tycks tro, eftersom den inrymmer flera kopplingar till andra områden och det i den finns besvärliga avgränsningsproblem. Det var detta som utskottet och riksdagen insåg när skrivningen gjordes och motionen överlämnades till familjestödsutredningen. Låt mig peka på det samband som finns med annan försäkring och social- och skattelagstiftning. Att förändra exempelvis

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om vidgad rätt
till föräldrapenning*

föräldrabegreppet inom ett specialområde men inte i övrigt skulle kunna ge för den enskilde förvirrande resultat.

En annan svår fråga är hur man skall avgränsa utvidgningen. Finns det i så fall skäl att låta även andra personer som bor tillsammans med barnet – farmor eller storebror exempelvis – få ersättning när barnet är sjukt? Det finns således flera frågor att diskutera innan vi kommer fram till ett resultat.

Nu vill tydligen Inga Lantz att jag skall ta ställning till dessa frågor utan att ha ett ordentligt beslutsunderlag. Det tycker jag vore fel, speciellt som denna fråga som jag har sagt finns med i det betänkande som kommer att presenteras inom kort, vilket sedan i vanlig ordning skall remissbehandlas. Den ordningen gör att frågan på det sättet kommer att få en offentlig genomlysning, så att de olika aspekterna kan komma fram. Som jag har sagt är detta det vanliga sätt som vi arbetar på, och det är riktigt att vi följer den kutymen även i denna fråga.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det står allra sist i svaret: "– – – är jag inte beredd att vidta några åtgärder i denna fråga."

Det är riktigt att föräldraförsäkringen fungerar för barnens skull. Om Rune Gustavsson nu är överens med mig om att det nuvarande förhållandet är felaktigt, borde han också dra konsekvenserna av att han inser felet i lagen genom att aktivt medverka till en ändring med det snaraste.

Sedan är det riktigt att det också finns andra brister i lagen, som man behöver se över, och det är bra att detta görs. Det är brister som vpk i andra sammanhang har påpekat, t. ex. att antalet sjukdagar är för litet. Framför allt räcker de inte till om man har långvarigt sjuka barn eller för att besöka de förskolor och inrättningar som man behöver besöka när man har mindre barn. Därför måste åldersgränsen höjas. En tioåring klarar sig inte hemma ensam när han är sjuk. Åldersgränsen bör höjas till 14 år, som vpk har föreslagit.

Inom vpk menar vi att inte ekonomiska skäl skall vara avgörande för förälder när det gäller att ge barnen den omvårdnad de behöver. Många barn far illa i vårt samhälle på olika sätt; de saknar trygghet och omvårdnad bl. a. i sjukdomssituationer. Det är samhällets sak att förhindra detta, bl. a. genom att utforma föräldraförsäkringen så att den fungerar för barnen.

Jag konstaterar att Rune Gustavsson inte är mottaglig för de här mycket klara och enkla argumenten för att lagen inte fungerar för barnen och att man måste ta hänsyn till en faktisk familjesituation. Jag kan fortfarande inte inse att man skall behöva vänta på en utredning när man är överens och kan konstatera att det är ett felaktigt förhållande, att man då inte kan ändra på det så det fungerar.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Inga Lantz inte vill läsa innehållet i svaret. Där framgår det klart att utskottet på grundval av motionen har uttalat att den här frågan bör utredas. Riksdagen har fattat beslutet – och jag

föreställer mig att Inga Lantz har varit med om det – att motionen i enlighet med utskottets betänkande skall överlämnas till utredningen. Utredningen kommer inom kort, Inga Lantz, och därför har jag sagt att i avvaktan på den kan vi inte vidta några åtgärder.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I så fall vill jag fråga: När kommer den utredningen, och när kan man beräkna att det här felaktiga förhållandet har rättats till? Det är väldigt många familjer som drabbas av det här uppenbara missförhållandet, som jag ändå tror att Rune Gustavsson inser. Det är bara förvånansvärt att han inte vill rätta till det så snart som möjligt.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Så snart som möjligt anser jag att maj månad är, och enligt uppgift kommer denna utredning under maj månad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om lokalisering till Östersund av arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Marianne Stålbjergs* (s) den 13 april anmälda fråga, 1977/78:404, och anförde:

Herr talman! Marianne Stålbjerg har frågat mig om orsakerna till fördröjningen i genomförandet av 1976 års beslut om lokalisering till Östersund av arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola.

Jag vill först erinra om att skolorna enligt riksdagsbeslutet bedömdes kunna flytta till Östersund år 1981 och vara helt inrättade år 1982.

Detaljutförandet av den nya befälsordningen som riksdagen nyligen har fattat beslut om kommer att påverka utbildningsbehoven m. m. vid ATS, vilket i sin tur påverkar dimensioneringen av skolans lokaler. Detta innebär att projekteringen för de nödvändiga lokalerna, som till dels skall vara gemensamma för skolorna, måste revideras med senarelagd byggstart som följd. Jag avser att inom kort ta kontakt med Östersunds kommun och informera om att en senareläggning blir nödvändig. Så fort underlag föreligger kommer jag att föreslå regeringen tidpunkt, då skolornas verksamhet skall lokaliseras till Östersund.

MARIANNE STÅLBJERG (s):

Herr talman! Jag vill först tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

För precis ett år sedan ställde jag också en fråga till försvarsministern i ungefär samma angelägenhet. Då gick rykten om att ATS skulle förläggas till annan ort än Östersund. Jag fick då besked av försvarsministern att det inte

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om lokalisering
till Östersund av
arméns tekniska
skola och försvarets
förvaltningsskola*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om lokalisering
till Östersund av
arméns tekniska
skola och försvarets
förvaltningsskola*

var aktuellt med någon ändring av tidigare fattat beslut, förutom att radar- och luftmekanikerskolan, som riksdagen senare också fattat beslut om, skulle kvarstanna i Göteborg. Redan det beslutet har gjort att tidigare fattat lokaliseringsbeslut uttunnats för Östersunds del.

Som jag i fjol konstaterade vid frågedebatten beslöt riksdagen redan 1971 i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet att arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola skulle förläggas till Östersund om sådana skolor skulle organiseras. Den 25 maj 1976 beslöts att dessa skolor skulle inrättas och förläggas till Östersund.

Det är väl känt att Östersund har en mycket besvärlig bostadssituation, inte minst beroende på att regeringen fattat beslut om att Östersund inte får bebygga det omstridda Ope-Torvallaområdet. Det är av stor betydelse för Östersunds kommun, för dess planering, för personalen vid skolorna och för byggnadsarbetarkåren i Östersundsområdet att få ett klart besked om när skolorna skall stå klara. Kommunen måste få veta vad den har att rätta sig efter.

Kommunen har planerat för ett elevhotell på ett centralt beläget område med gångavstånd till de tänkta skolorna men kan i rådande läge inte vänta hur länge som helst på besked. Kommer inte nya byggnadsprojekt till stånd är riskerna också stora, för att inte säga mycket stora, att det blir en kraftig ökning av arbetslösheten inom byggnadsarbetarkåren i Östersund och Jämtland.

Vi kan inte acceptera denna osedvanligt långa tid för genomförandet av ett enhälligt riksdagsbeslut. Vi kräver att regeringen bekräftar sin avsikt att stå fast vid tidigare fattat beslut. Kommunen och Jämtlands län måste få besked.

Betyder svaret att det blir en minskning av antalet elever jämfört med vad som var planerat enligt tidigare fattat beslut?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag förstår i och för sig att Marianne Stålberg som representant för Östersund finner det mindre bra att genomförandet har blivit uppskjutet, men jag vill påpeka att de orsaker jag anför – den nya befälsordningen och beslutet att RMS inte skall flyttas till Östersund – är försrningsfaktorer som alla partierna i riksdagen är ansvariga för. De besluten har fattats i full politisk enighet, och de har fått dessa konsekvenser. Jag räknar med att så snabbt som möjligt skaffa mig ett underlag så att jag kan ge kommunen uppgift om en hållbar tidpunkt när verksamheten skall gå i gång i Östersund. Jag vill poängtera att mitt tidigare besked om att ATS skall förläggas till Östersund givetvis står fast. Riksdagen har redan beslutat det, och beslutet kommer att genomföras.

På frågan om det blir färre arbetstillfällen som en följd av de utredningar som nu pågår kan jag inte svara något bestämt. Vi vet inte detta – det måste ske överväganden över huvud taget om den tekniska utbildningen enligt den nya befälsordningen. Men om det blir någon ändring kan det i så fall lika gärna bli fler arbetstillfällen, men jag vill inte väcka några förhoppningar. Jag

betraktar emellertid inte det här som att det skulle innebära någon krympning alls av den faktiska verksamheten i Östersund. I detta sammanhang vill jag påpeka att Östersund ju är en av landets i detta avseende privilegierade kommuner. Det finns inte så många kommuner där vi inom försvarssektorn gör utbyggnader, men det gör vi i Östersund.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om arbetet med
att belysa olika
aspekter på civil-
motstånd*

§ 6 Om arbetet med att belysa olika aspekter på civilmotstånd

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Gudrun Sundströms* (s) den 13 april anmälda fråga, 1977/78:405, och anförde:

Herr talman! Gudrun Sundström har bett mig lämna besked om hur långt arbetet med att belysa de olika aspekterna på civilmotstånd har hunnit.

Frågan om s. k. civilmotstånd har uppmärksamats av såväl 1970 års som 1974 års försvarsutredning. Den senare angav som en klar slutsats av sina överväganden att civilmotstånd inte kan utgöra något hållbart alternativ till militärt försvar. Vår deklarerade utrikespolitik skulle då inte längre framstå såsom trovärdig. Utredningen ville emellertid inte utesluta att även icke-militärt motstånd kan ge värdefulla bidrag i det samlade motståndet t. ex. vid ockupation. Utredningens uppfattning var att ytterligare utredningar bör göras, men att det torde vara nödvändigt att först klarlägga folkrättsliga m. fl. problem för icke-militära motståndsformer.

I propositionen 1976/77:74 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling underströk jag i likhet med utredningen att en klar slutsats är att civilmotstånd inte kan utgöra något alternativ till militärt försvar.

Vid behandlingen av den nämnda propositionen tog försvarsutskottet bl. a. med anledning av en motion även upp frågan om civilmotstånd. I motionen yrkades att riksdagen hos regeringen skulle begära en utredning om olika former av motstånd, däribland civilmotstånd. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet och hänvisade till att de folkrättsliga förutsättningarna behöver klargöras ytterligare innan ett särskilt utredningsarbete kan påbörjas. Utskottet ansåg att resultaten av ett utlagt uppdrag till den engelske forskaren Adam Roberts borde avvaktas.

Adam Roberts har på svenskt uppdrag utarbetat skrifterna Totalförsvaret och civilmotstånd samt Civilmotståndets teknik. Dessa har publicerats i skriftserien Försvar och säkerhetspolitik år 1972 resp. år 1976. Han har f. n. i uppdrag att studera folkrättsliga aspekter på civilmotstånd. Av intresse är särskilt vilka typer av motstånd som är förenliga med gällande folkrätt. Jag räknar med att Roberts skall redovisa sitt arbete i år.

Jag vill också något beröra den senaste tidens utveckling beträffande folkrättens regler i krig och ockupation. Våren 1977 avslutades i Genève den s. k. diplomatkonferensen om krigets lagar. Som resultat föreligger två tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonvention angående skydd för krigets

Tisdagen den
25 april 1978

*Om arbetet med
att belysa olika
aspekter på civil-
motstånd*

offer.

Under förhandlingarna har bl. a. förhållandena i samband med ockupation varit föremål för ingående debatt. Främsta intresset har härvid varit inriktat på att få fram nya regler för skydd av s. k. nationella befrielserörelser. De nya reglerna innebär väsentliga lättnader i de villkor som gäller för att medlemmar i motstånds- eller befrielserörelse skall komma i åtnjutande av folkrättsligt skydd. Exempelvis har kravet på utmärkande tecken för medlemmarna bortfallit i de nya reglerna. Det bör emellertid observeras att de former av motstånd som diskuterades under förhandlingarna uteslutande var väpnat motstånd. Civilmotstånd var icke föremål för något intresse, och några nya regler med anknytning till civilmotstånd har därför inte tillkommit.

Enligt min mening finns inte förutsättningar för ett utredningsarbete om inriktning av och förberedelser för ett svenskt civilmotstånd.

GUDRUN SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det är inte så ofta jag ger beröm till den borgerliga regeringens ledamöter, men jag vill gärna ge försvarsministern en eloge för att han kostat på sig så många ord för att besvara min fråga, även om det var en negativ slutsats han drog i svaret.

När jag tog del av de direktiv som den nya försvarskommittén fick läste jag dem med mycket stort intresse. Jag fick också en liten förhoppning om att den här frågan skulle komma in i det arbetet. I det utdrag ur direktiven som finns i försvarsutskottets betänkande nr 19, som vi skall behandla i morgon, anför:

”I samband med 1977 års försvarsbeslut underströks att totalförsvaret bör vara så uppbyggt att det är en hela folkets angelägenhet. Varje medborgare bör beredas tillfälle att efter sin förmåga bidra till landets försvar. Denna grund för totalförsvarets uppbyggnad bör gälla som utgångspunkt för kommitténs överväganden.”

För oss som är intresserade av att få till stånd en fördjupad och mer allsidig diskussion om vårt försvar kan ordalydelsen i direktiven verka hoppingsvande. Förra året lämnade vi socialdemokrater från försvarsutskottet en partimotion, där vi tog upp frågan om civilmotstånd. Den blev, som försvarsministern sade, avslagen. Överallt där vi är ute och resonerar om försvarsfrågan ställer människor krav på att få engagera sig, men ofta stannar resonemanget vid frågan om det militära försvaret. Och vi vill gärna ha en breddning av försvarsdiskussionen. Det är en punkt som de flesta vill diskutera och veta mer om, och det är just civilmotståndet. Det är naturligtvis Adam Roberts böcker och erfarenheter från andra länder som väckt detta intresse att medverka till att stärka försvarsviljan på fredlig väg.

Civilmotstånd kan inte ersätta det militära försvaret – det förstår vi. Men det är viktigt att få fram ett komplement till det militära försvaret i farotider. Därför är jag intresserad av att få reda på hur långt arbetet har kommit i den borgerliga regeringen när det gäller att hitta de linjer, efter vilka vi kan

bedriva civilmotstånd eller när det gäller att hitta nya fredliga vägar att försvara det här landet.

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om arbetet med
att belysa olika
aspekter på civil-
motstånd*

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag vill bara säga att jag aldrig uteslutit civilmotståndet som försvarsform. Fru Sundström och jag tycks vara helt överens om att det inte är något alternativ till det militära försvaret, men det kan, i likhet med vad tidigare utredare sagt, vara ett utomordentligt värdefullt komplement.

I avvaktan på Roberts utredning har vi f. n. inte utrett frågan ytterligare. Den nyligen tillsatta totalförsvarskommittén har fått direktiv som ingalunda utesluter att man tittar på det här. Jag vill bara ge fru Sundström tipset att motsvarande utredning i Norge, som publicerade resultatet av sitt arbete för några månader sedan, också har tagit upp dessa problem. Den har gjort en mycket värdefull analys av problematiken kring civilmotstånd.

Jag vill betona att de folkrättsliga aspekterna är mycket viktiga och mycket komplicerade. Därför är detta en fråga som verkligen måste övervägas mycket noga utifrån olika synpunkter. Jag vill bara betona att jag inte på något sätt vill strypa möjligheterna för ett civilmotstånd utan är beredd att på lämpliga sätt analysera förutsättningarna.

GUDRUN SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för de orden. Vi förde fram denna fråga under den socialdemokratiska regeringens tid. Sedan blev det så tyst kring frågan, och då blev vi oroade. Nu ser jag att försvarsministern ofta är ute och talar i försvarsfrågor. Jag undrar därför om inte också han möter frågan om civilmotstånd bland sina åhörare eller om det bara är folkrörelsernas folk som tar upp den frågan.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! På denna direkta fråga vill jag bara svara att visst möter jag frågor även av denna art. Jag vill dock betona att det kanske ändå inte är civilmotståndet som människor ser som ett alternativ – man ser det som en motståndsförm som man kan tvingas in i. Och det tar jag som något utomordentligt positivt; det markerar att det finns en försvarsvilja.

GUDRUN SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Man kan komma att tvingas in i den situationen. Då är det angeläget att landet redan har vissa regler och viss organisation som är anpassad till en farofylld tid.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
25 april 1978

*Om tillämpningen
av abortlagstift-
ningen*

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON erhöill ordeí för att besvara *Ulla Tillanders* (c) den 6 april anmälda fråga, 1977/78:394, och anförde:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat om jag anser att det står i överensstämmelse med intentionerna med riksdagens beslut om ny abortlagstiftning att gravida kvinnor som söker kontakt med sjukvården rutinmässigt tillfrågas om de ämnar fullfölja graviditeten eller önskar abort.

Vid gynekologiska mottagningar och inom den förebyggande mödrahjälsövården skall givetvis alla gravida kvinnor, oavsett om de vill föda sitt barn eller överväger abort, ges den hjälp och det stöd som de behöver. Det är kvinnan själv som avgör om graviditeten skall fullföljas eller om den skall avbrytas. Kvinnans önskemål bör komma fram på ett naturligt sätt under samtalet mellan henne och läkaren eller barnmorskan. Jag är alltså överens med Ulla Tillander om att den första frågan under samtalet inte bör vara om kvinnan ämnar fullfölja graviditeten eller önskar abort. Inte heller bör en sådan fråga framställas rutinmässigt. Jag vill här också nämna att kvinnor som söker för att få abort alltid skall, enligt socialstyrelsens cirkulär (MF 1974:100) med anvisningar om tillämpningen av abortlagen (1974:595) m. m., informeras om möjligheterna att få abortrådgivning.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Det finns särskilt stor anledning att tacka statsrådet Troedsson för det här svaret, som förhoppningsvis kommer att påverka den praxis som föranlett min fråga.

Den väsentliga distinktion som abortlagen omnämner är inte någon subtil finess för finsmakare utan en kärnpunkt, som jag uppfattar det. Man kan inte bortse från ordens makt över tanken i ett sådant här fall. Man kan inte bortse från att den rutinmässigt ställda fråga, som det här gäller så småningom suddar ut den gräns som det är väsentligt att upprätthålla. Ett snävt, materialistiskt, nyttobetonat synsätt utan övertoner har en i längden utsuddande effekt på den viktiga skillnaden mellan abort och preventivmedel.

Det måste vara statens uppgift att slå vakt om den värdering som ligger förborgad i känslan för att ett havandeskap är en genomgripande upplevelse. Det ger en antydning om vad en abort egentligen är.

Jag vill betona att min mening inte är att skuldbelägga aborten. Den kan i vissa fall vara en utväg som måste tillgripas. Vad jag vill är snarare att medvetandegöra och aktualisera en, som sagt, väsentlig distinktion i lagen, den mellan abort och preventivmedel, som har sin motsvarighet i verkligheten: skillnaden mellan en operation vilken som helst och en abortoperation.

Till sist vill jag uttrycka förhoppningen att statsrådets positiva svar och själva motiveringen för det kommer sjukvården till del.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om förbud mot kostnadsfritt tillhandahållande av oregistrerade läkemedel

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON erhöll ordet för att besvara *Hans Nyhages* (m) den 14 april anmälda fråga, 1977/78:413, och anförde:

Herr talman! Hans Nyhage har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta i syfte att hindra även kostnadsfritt tillhandahållande av oregistrerade läkemedel som inte är under klinisk prövning.

Enligt 3 § 3) allmänna läkarinstruktionen åligger det läkare som kliniskt prövar ett oregistrerat läkemedel att iaktta vad socialstyrelsen har föreskrivit. Närmare bestämmelser om sådan prövning finns i dåvarande medicinalstyrelsens cirkulär (MF 1963:129) angående klinisk prövning av oregistrerade läkemedel. Vid prövning av sådant läkemedel efter överenskommelse mellan tillverkare och viss läkare åligger det läkaren att minst två veckor innan prövningen avses börja anmäla detta till socialstyrelsens läkemedelsavdelning. Till anmälan skall fogas en rad uppgifter om den planerade prövningen. Väsentliga ändringar i försöksplaneringen skall anmälas till läkemedelsavdelningen. Cirkuläret innehåller också föreskrifter om att läkemedelsförpackning skall vara försedd med påskriften "För klinisk prövning" och att resterande kvantiteter av läkemedlet skall sändas tillbaka till tillverkaren då prövningen avslutas eller avbryts. Den för prövningen ansvarige läkaren är skyldig att föra journal över patienter som omfattas av prövningen.

Det kan ibland vara motiverat att patienter får tillgång till oregistrerade läkemedel under tiden efter det att läkemedlet prövats kliniskt tills det har godkänts och registrerats av socialstyrelsen. Om den kliniska prövningen har visat att ett läkemedel har en positiv effekt på den sjukdom som det är avsett för och ytterligare kunskap kan vinnas genom fortsatta studier av preparatet och dess verkningar kan prövningen förlängas. Enligt 13 § kungörelsen (1963:439) om tillämpningen av läkemedelsförordningen (1962:701) har socialstyrelsen vidare rätt att medge s. k. licensförsäljning i bl. a. sådana fall.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om socialstyrelsens kungörelse (MF 1969:20) om läkemedelsprover. I denna kungörelse föreskrivs att endast registrerade läkemedel eller läkemedel som får säljas utan att vara registrerade och som inte utgör vissa narkotikavaror får utlämnas som läkemedelsprov. Andra oregistrerade läkemedel än sådana som får säljas utan att vara registrerade får sålunda inte utlämnas kostnadsfritt som läkemedelsprov.

Trots de bestämmelser som jag här har redogjort för kan det givetvis inträffa att misstag begås. För att bl. a. skapa ytterligare garantier för patienterna vid kliniska prövningar tillsatte socialstyrelsen år 1975 en arbetsgrupp med uppdrag att se över hela regelsystemet för klinisk prövning av läkemedel. Enligt vad jag har inhämtat kommer arbetsgruppen att redovisa resultatet av sitt arbete inom kort. Jag vill här också erinra om att det ingår i direktiven för utredningen om läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering att överväga vilka åtgärder som kan bidra till att allmänheten tillhandahålls endast säkra och effektiva läkemedel. Utred-

Om förbud mot kostnadsfritt tillhandahållande av oregistrerade läkemedel

Tisdagen den
25 april 1978

*Om förbud mot
kostnadsfritt till-
handahållande av
oregistrerade läke-
medel*

ningen skall därvid även behandla frågan om kliniska provningar, bl. a. med avseende på etiska krav.

Jag kan försäkra Hans Nyhage att regeringen kommer att vidta erforderliga åtgärder när resultaten av dessa utredningar föreligger.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Troedsson för svaret och för den redovisning och de värdefulla besked som där ges.

Min fråga är ställd uteslutande med hänsyn till patienternas rättssäkerhet i sjukvården. Det är alltså i och för sig inte min avsikt att ta upp någon särskild läkemedelsfirma eller något speciellt sjukhus eller läkemedel till debatt. Men ofrånkomligt är att jag fått ögonen på problemet genom ett inträffat fall, över vilket en jurist i överordnad ämbetsbefattning uttryckt sin förvåning, just därför att det fallet kunde inträffa utan att innebära regelbrott.

Det inträffade är ett mycket långvarigt tillhandahållande av ett ej registrerat läkemedel, något som jag finner vara mycket allvarligt. Man har från berört håll uttalat att det hela är grundat på ett missförstånd och att man alltså handlat i god tro. Oavsett vad som där sägs är det anmärkningsvärt att verksamheten kunnat pågå så länge som skett utan att uppmärksammas och därmed stoppas. Detta är ur patienternas rättssäkerhetssynpunkt helt oacceptabelt, och självfallet måste åtgärder vidtas som så långt möjligt förebygger en upprepning av fall av likartad karaktär. Såvitt jag förstår föreligger en brist i gällande lagstiftning, som bl. a. måste rättas till.

Det finns all anledning för mig att påpeka att statsrådet Troedsson och jag inte har delade meningar i ärendet, något som svaret med all tydlighet visar. Det är min förhoppning att det fall som inträffat och som föranlett mig att ställa frågan skall utgöra en tankeställare för den arbetsgrupp i socialstyrelsen som skall se över reglerna för klinisk forskning och därmed bidra till ytterligare garantier mot att misstag begås vid provningen.

Än en gång vill jag tacka för svaret, som jag finner utomordentligt positivt.

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Ytterligare ett par ord om den kliniska provningen. Som jag nämnde regleras den genom särskilda bestämmelser. Utan att föregripa vad som kommer att föreslås av den av socialstyrelsen tillsatta arbetsgruppen, som har i uppdrag att se över hela regelsystemet för klinisk provning av läkemedel, och av den av regeringen tillsatta utredningen om läkemedelskontrollen vågar jag redan nu påstå att utredningarna kommer att föreslå att reglerna för klinisk provning avsevärt skärps. Jag räknar alltså med att de luckor i lagstiftningen som kan finnas på detta område kommer att vara helt igentäppta inom en inte alltför lång tid.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
25 april 1978

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöill ordet för att besvara Georg Anderssons (s) den 14 april anmälda fråga, 1977/78:412, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig när regeringen kommer att besluta att Solviks folkhögskola ges en självständig ställning.

I regeringens proposition 1976/77:55 (UbU 1976/77:30, rskr 1976/77:318) biträdades folkhögskoleutredningens förslag att nu existerande filialfolkhögskolor antingen skulle bli självständiga folkhögskolor eller få ställning som externa kurser. Riksdagen hade inget att erinra mot detta.

I proposition 1977/78:100 bil. 12 (s. 584) förordade jag, att de nuvarande filialfolkhögskolorna Bosön och Västankvik skulle få bli självständiga fr. o. m. den 1 juli 1978. Däremot var jag inte beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens förslag att också Eskilstuna folkhögskola och den del av S:t Eriks folkhögskola som bedriver fritidsledarutbildning skulle få bli självständiga skolor från nämnda datum. Riksdagen beslutade i enlighet med mitt förslag.

Ett tiotal folkhögskolors filialer har hos skolöverstyrelsen ansökt om ställning som självständig folkhögskola. Solviks folkhögskola i Skellefteå, som formellt inte är en filial men där folkhögskoleverksamhet bedrivits sedan 1920, har också ansökt om att få bli självständig folkhögskola. I vilken ordning och i vilken takt självständighet skall ges åt nya skolor har hittills prövats årligen i samband med regeringens budgetarbete. Så bör enligt min mening vara fallet även i fortsättningen.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Som också framgår av svaret är Solviks folkhögskola inte någon ny skola. Verksamheten där har bedrivits sedan 1920. Det är högst otillfredsställande att denna folkhögskola inte har fått status som självständig folkhögskola. Den ingår nu i Strömbäcks folkhögskolas verksamhet. Detta medför flera nackdelar. Framför allt får det negativa ekonomiska konsekvenser av ganska besvärande omfattning. Det har sagts mig att de här båda skolorna, Strömbäck och Solvik, tillsammans går miste om ca 400 000 kr. i statsbidrag på grund av den nuvarande konstruktionen.

Jag motionerade i fjol tillsammans med några kolleger på Västerbottensbanken i denna fråga. Utskottet ville då inte tillstyrka vårt förslag om att göra Solvik till självständig folkhögskola. I samband därmed hänvisade utskottet emellertid till statsrådet Wikströms uttalande om att nu existerande filialfolkhögskolor skulle göras självständiga, vilket också har angivits i dagens svar. Takten för denna utveckling angavs inte av utskottet, och den anges inte heller i dagens svar.

För en tid sedan noterade jag med glädje att Jan-Erik Wikström vid ett möte i Lycksele offentligt sade att han personligen anser att Solviks folkhögskola skall få självständig ställning. Jag hoppades därför att Jan-Erik Wikström, såsom ansvarig i regeringen för sådana här frågor, här i riksdagen

*Om Solviks folk-
högskola*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om reglerna för
tillträde till högsko-
lestudier*

skulle ge ett mera konkret besked.

Solvik är som bekant en folkrörelseskola. Det medför att ett ökat ekonomiskt stöd är ytterst angeläget. Jag vore därför mycket tacksam om Jan-Erik Wikström kunde stärka de förhoppningar som trots allt finns på Solvik om att skolan senast i samband med behandlingen av nästa budgetproposition blir klassad som självständig folkhögskola.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag är medveten om att Solviks folkhögskola har arbetat under utomordentligt lång tid. Under många decennier ansökte man inte om statsbidrag av olika anledningar. En skola skall självfallet inte belastas för att den under många decennier inte ansöker om statsbidrag, tvärtom. Idealiteten skall givetvis gynnas även på detta område. Av många olika skäl är det inte lämpligt att annat än i samband med budgetpropositionen ta ställning till den konkreta frågan om en enskild filial skall få bli självständig folkhögskola, men jag har tyckt att just när det gäller Solvik är skälen härför så starka att det kan vara motiverat att ge en antydan om i vilken riktning regeringens ställningstagande kommer att gå på denna punkt. Det främsta skälet är naturligtvis den utomordentligt långa tid, under vilken man framgångsrikt har bedrivit folkhögskoleverksamhet i Skelleftebygden.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för det här tillägget. Det ger mig anledning att konstatera att Jan-Erik Wikström strävar efter att inte uppträda kluven, i två roller, utan sträcker sig mycket långt när det gäller att här i riksdagen bekräfta det han för en tid sedan sade i Lycksele. Då sade han att han gav uttryck för sin personliga mening, och jag tolkar det så att uttalandet i Lycksele har en ganska god förankring i regeringen. Det ger mig anledning att hysa den starka förhoppningen att Solviks folkhögskola skall få självständig ställning i samband med behandlingen av nästa budgetproposition. Därmed skulle en mångårig kamp i denna fråga krönas med framgång, och jag hoppas verkligen att så blir fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om reglerna för tillträde till högskolestudier

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Eva Hjelmströms* (vpk) den 5 april anmälda fråga, 1977/78:386, dels *Ingrid Sundbergs* (m) den 11 april anmälda fråga, 1977/78:402, och anförde:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förändra nuvarande antagningsbestämmelser till högskolan. Ingrid Sundberg har frågat mig om jag mot bakgrund av universitets- och högskoleämbetets rapport om tillträde till högskolan (UHÄ-rapport 1978:6)

avser att vidta några modifieringar av reglerna för tillträde till högskolestudier.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag har vid tidigare frågestunder i kammaren framhållit att det uppföljningsarbete kring högskolereformen som pågår inom universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) kan ge underlag för överväganden och åtgärder beträffande effekterna av det nya antagningssystemet. Jag nämnde bl. a. frågan om den höjda medelåldern bland de antagna till längre spärrade utbildningar.

En första rapport från UHÄ föreligger nu. Den behandlar urvalsreglernas effekter på rekryteringen till spärrade allmänna utbildningslinjer inom högskolan hösten 1977. Den berör således förhållandena för endast en del av högskolan och vid en enda antagning, även om i vissa fall jämförelser görs med antagningen vårterminen 1978. Antagningen hösten 1977 var den första som genomfördes enligt de nya reglerna. Igångsättningssvårigheter, brister i informationen, uppdämda utbildningsbehov etc. kan således medverka till att göra denna antagning unik i flera avseenden. Några bestämda slutsatser av de resultat som kommit fram bör man därför inte dra.

Vad beträffar den sociala snedrekryteringen till högskoleutbildning synes denna inte ha påverkats i någon bestämd riktning vid detta antagningstillfälle. På en annan punkt visar dock utredningen en oroande tendens. När tillgodoräknande av föreningsarbete som merit vid antagning till högskolan infördes förbisågs uppenbarligen att de förtroendeuppdrag som främst borde komma i fråga för meriteringen i betydande utsträckning innehåller män. Tillgodoräknandet av föreningserfarenhet tycks också ha gynnat manliga sökande på bekostnad av kvinnliga. Fler män kan åberopa den typ av relativt kvalificerade föreningsuppdrag som enligt reglerna meritvärderas.

Syftet med de nya reglerna för antagning till högskoleutbildning är bl. a. att underlätta för nya grupper att vinna tillträde. Erfarenheterna från antagningen hösten 1977 visar att bestämmelserna om föreningsmeriter snarast tycks ha försvårat för kvinnorna att vinna tillträde till spärrade utbildningar. Även om erfarenhet från ett förhållandevis omfattande arbete inom föreningslivet kan vara av värde för högskolestudier får detta, enligt min mening, inte ges sådan tyngd att effekten blir den jag nyss har antytt.

Om också erfarenheterna från antagningen våren 1978 visar att tillgodoräknande av föreningsmeriter missgynnar kvinnliga sökande avser jag därför att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om att avskaffa reglerna om att föreningsmeriter skall tillgodoräknas vid antagning till högskoleutbildning. Ett sådant förslag kommer i så fall att lämnas i sådan tid att förändringen kan träda i kraft den 1 juli 1979.

UHÄ:s rapport uppmärksammar också en annan punkt där det är angeläget att noga följa konsekvenserna av de nya antagningsreglerna. Rapporten visar att den som var behörig både genom gymnasieutbildning och genom den s. k. 25:4-regeln i viss mån gynnades vid antagningen 1977 genom att han eller hon prövades i två kvotgrupper.

Uppföljningsresultatet kan också på denna punkt vara i viss mening unikt,

Tisdagen den
25 april 1978

*Om reglerna för
tillträde till högsko-
lestudier*

eftersom man även här kan räkna med ett visst uppdämt behov av utbildning. Man måste dock förutsätta att personer med kortare eller längre högskoleutbildning även i framtiden kan komma att vilja byta yrke eller inriktning och därför söker sig till en "andra" högskoleutbildning. Att förhindra detta genom administrativa åtgärder ligger knappast i linje med vår allmänna utbildningspolitik.

Förhållandet måste dock uppmärksammas. Om man finner att de dubbelbehöriga även i fortsättningen gynnas på ett otillbörligt sätt på bekostnad av andra grupper med berättigade anspråk på utbildning, bör man självfallet kunna överväga förändrade regler i syfte att uppnå en i någon mening rättvisare fördelning av utbildningsplatser mellan olika grupper av sökande.

Jag förutsätter att UHÄ kommer att följa och studera utvecklingen i dessa avseenden. Jag vill också framhålla att frågan har en studieorganisatorisk aspekt. Om man i framtiden får en ökad flexibilitet i högskolan, bl. a. större möjligheter att kombinera kurser från olika linjer och ett ökat utbud av enstaka kurser även inom nu starkt sammanhållna utbildningar, bör behovet att kombinera två fullständiga utbildningslinjer i viss utsträckning kunna bortfalla.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

När riksdagen för nästan exakt ett år sedan mot vpk:s röster fattade beslut om den nya högskolan, framhöll Jan-Erik Wikström särskilt att ett av de främsta målen med reformen var att åstadkomma en bredare rekrytering till högre studier. Det upprepade han här i dag. Men nu, efter ett år, ser vi resultatet av reformen. De farhågor jag uttryckte bekräftas av den rapport som utarbetats på UHÄ. Att gå in på rapporten i dess helhet skulle ta alltför mycken tid – jag skall nöja mig med att peka på några av de konstateranden som görs.

För det första, säger utredarna, missgynnas kvinnorna av de nya reglerna, främst vid tillträdet till längre utbildningar som läkarutbildning, och de tekniska linjerna. Detta strider helt mot strävan till ökad jämställdhet.

För det andra, säger man, har systemet gynnat redan välutbildade personer, vilket rimmar illa med strävandena efter en jämnare social rekrytering. Den sociala snedrekryteringen till högre utbildning har totalt sett snarast skärpts.

Redan dessa två konstateranden är i sig tillräckliga för att man skall kunna påstå, att de vackra mål som utbildningsministern skisserade har kommit på skam. Därtill kommer en rad övriga fakta i rapporten, exempelvis att folkhögskolestuderande har fått svårare att göra sig gällande.

Hela systemet är konstruerat så, att dubbelbehöriga sökande får företräde, vilket innebär att det är studerande med skolmeriter som kommer i främsta rummet. De rena 25:4-orna missgynnas däremot.

Utredarna konstaterar i slutet av sin rapport att det nya tillträdessystemet är ett lappverk och att varje enskild åtgärd inte har granskats utifrån sina

effekter på systemet som helhet.

Vi krävde i samband med beslutet om högskolereformen ett i grunden förändrat antagningssystem, ett system där huvudsyftet är att söka åstadkomma en jämnare social rekrytering. Utbildningsministern är inte beredd att gå med på detta.

För det första, konstaterar utbildningsministern i sitt svar, är det bara en liten del av högskolan som berörs av de här förhållandena. Det är inte riktigt. Större delen av högskolan är spärrad.

För det andra skyller han på informationen och påstår att den är dålig. Det är att springa ifrån frågan – eller tror verkligen Jan-Erik Wikström att kvinnor har svårare att tillgodogöra sig information?

För det tredje säger han att den sociala rekryteringen inte har påverkats. Nej, förvisso inte. Snedrekryteringen kvarstår ju.

Det enda konkreta förslaget är att avskaffa föreningsmeriterna. Jag tror för min del att det krävs helt andra åtgärder. Visst bör man se över reglerna om föreningsmeriter, men att tro att det nämnvärt skulle påverka rekryteringen är att inte se skogen för bara träd. Föreningsmeriter kan ju också ha ett mycket positivt värde.

Slutligen säger Jan-Erik Wikström att inga bestämda slutsatser kan dras av rapporten. Jag tycker att det är ett mycket märkligt påstående. Rapporten är bra och välskriven, den avser två antagningsbestämmelser och den pekar på en rad faktorer som det finns anledning att snarast rätta till.

INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka utbildningsministern för svaret, som jag fann vara mycket positivt. Det visade en flexibilitet i utbildningsministerns inställning till de här frågorna som jag tycker är lovvärd.

Jag hade formulerat min fråga så att jag undrade om utbildningsministern tänkte göra några modifieringar, och att så är fallet tycker jag framgår av svaret. Givetvis hade det varit omöjligt att kräva några genomgående förändringar mot bakgrund av det förarbete som i mer än 27 år har ägnats utredningar om vidgat tillträde till högskoleutbildning. Det var naturligtvis rapporten som föranledde att jag ställde frågan. Jag kan inte ta upp alla olika synpunkter men vill beröra ett par.

I fråga om den minskade antagningen av kvinnor har jag åtskilliga gånger här i kammaren, när antagningsbestämmelserna diskuterats, förutspått att resultatet skulle bli vad som nu framgår av rapporten. Med all sannolikhet är det, när det gäller de längre utbildningarna och de spärrade utbildningarna, kravet på i många fall flerårig förvärvserfarenhet som gör att kvinnorna drar sig för att söka till sådana utbildningar. Men givetvis har föreningsmeriterna haft sin betydelse. Jag tycker att det är glädjande att utbildningsministern här tar upp den frågan. I händelse av att vårantagningen visar samma tendens skall föreningsmeriterna enligt hans mening försvinna. Det har ju blivit en markant nedgång i antagningen av kvinnor till de längre utbildningarna, och det är ur jämställdhetssynpunkt oacceptabelt.

Men det gäller också en annan sak, nämligen den högre medelåldern. Det

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om reglerna för
tillträde till högsko-
lestudier*

*Om reglerna för
tillträde till högsko-
lestudier*

är riktigt, som utbildningsministern säger i svaret, att orsaken kan vara att det första antagningstillfället efter införandet av de nya bestämmelserna är i någon mån unikt. Men annars kan det bli ganska grava konsekvenser, bl. a. när det gäller forskarutbildningen. Jag vill gärna fråga utbildningsministern om han räknar med att man vid uppföljningen av hur medelåldern hos de antagna förändras skall göra några bedömningar av hur rekryteringen till forskarutbildningen kan påverkas i framtiden.

En viktig kritik mot det nya antagningssystemet har gällt den centrala intagningen för i verkligheten icke spärrad utbildning. Utredningen visar klart att i dessa fall har antagningsbedömningen reducerats till en behörighetsbedömning, samtidigt som den kostat orimligt mycket pengar och försvårat hanteringen.

Jag vill också fråga utbildningsministern: Vore det inte skäl att överväga att decentralisera ett större antal av antagningsrutinerna?

Herr talman! Man kan inte vänta sig att allt genast skall fungera utmärkt. Min fråga gällde emellertid några fall där det framgått att systemet fungerat illa och att det kan finnas skäl att överväga vissa modifieringar. Jag tycker att utbildningsministern har visat att det finns tecken på att det kan bli så också i fortsättningen.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Eva Hjelmström sade att de mål som vi varit överens om har kommit på skam. Det är väl snarare så att det är vissa av de metoder som vi har använt som visat sig inte leda till de mål som vi varit överens om. Det är därför det är så angeläget att pröva metoderna.

Vad jag säger mycket kort i mitt svar är att det kanske räcker med erfarenheterna från en termin. Men visar även den andra terminens intagningar samma resultat, då finns det anledning till förändringar – i första hand när det gäller föreningsmeriterna och värderingen av dem, i andra hand när det gäller det förhållandet att så många människor som har kvalificerad dubbelutbildning söker sig till den nya högskolan.

Ingrid Sundberg frågar hur rekryteringen till forskarutbildningen påverkas av den högre medelåldern. Svaret är att det vet ingen av oss. Den kan få negativa konsekvenser men behöver inte få det. För min del tror jag att det minskade intresset för forskarutbildning väsentligen har andra orsaker än de som återspeglas i de här siffrorna.

Jag är helt för decentralisering. Om det går att genomföra en sådan när det gäller antagningsrutinerna är dock tvacksamt, eftersom det här väsentligen är fråga om att tillämpa samma mått över hela landet. Men också detta är en praktisk fråga, en fråga om de metoder vi använder. Och metoder är ju aldrig heliga, utan dem skall man pröva i ljuset av vunna erfarenheter.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jan-Erik Wikström sade att det är fel på metoderna när det gäller att nå de mål som riksdagen fattade beslut om förra året. Jag har inte påstått annat än att målen i och för sig är bra, särskilt målet att få till stånd en

breddning av rekryteringen, en minskning av den sociala snedrekryteringen och en större jämställdhet.

Jag kan hålla med Jan-Erik Wikström om att de metoder som antagnings-systemet förutsätter är helt felaktiga när det gäller att uppnå det här målet, och det framhöll vi redan förra året.

Jag kan bara på nytt konstatera att det enda som Jan-Erik Wikström skjuter in sig på är föreningsmeriterna. Man kan kanske säga att föreningsmeriter ibland har missbrukats på så sätt att gymnasieelever bildat föreningar från vilka de sedan kunnat tillgodoräkna sig meriter, trots att föreningarna i praktiken aldrig fungerat. Men att ta detta som intäkt för att helt avskaffa föreningsmeriterna tycker jag är fullständigt felaktigt. Jag tror inte att det i någon större utsträckning kommer att förändra de fakta som konstateras i rapporten, som framför allt går ut på att kvinnor missgynnas och att den sociala snedrekryteringen kommer att kvarstå. Det är inte detta som vi skall skjuta in oss på när det gäller antagningssystemet utan på hela den grund som systemet vilar på, för om det fortsätter på det här viset kommer de mål som satts upp att på intet sätt främjas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om kommunala åtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslösheten

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Birgitta Johanssons* (s) den 13 april anmälda fråga, 1977/78:410, och anförde:

Herr talman! Birgitta Johansson har frågat mig om jag anser att det ligger i linje med statsmakternas satsningar för att klara av ungdomsarbetslösheten att kommunerna inrättar kommittéer med speciell uppgift att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

I den proposition om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet som regeringen nyligen lagt fram för riksdagen har kommunernas ansvar för ungdomarnas sysselsättning och utbildning kraftigt betonats. I propositionen sägs bl. a. att kommunerna måste aktivt arbeta för att skapa arbete och utbildning för de unga.

Det är mot denna bakgrund de kommunala planeringsrådets och distriktsarbetsnämndernas betydelse har betonats i propositionen. Dessa organ har viktiga uppgifter att fylla, om vi skall uppnå målet att garantera alla ungdomar arbete, utbildning eller praktik.

Om man i kommunerna bedömer att det utöver dessa organ och det organ i kommunen som är arbetslöshetsnämnd finns behov av att inrätta speciella kommittéer, ligger det i linje med statsmakternas strävan att på skilda sätt stödja ungdomarna. Jag förutsätter härvid att ett nära samarbete sker med planeringsråd, arbetsförmedling och distriktsarbetsnämnd.

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om kommunala
åtgärder för att
bekämpa ung-
domsarbetslösheten*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om kommunala
åtgärder för att
bekämpa ung-
domsarbetslösheten*

BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Den proposition som statsrådet hänvisar till vill jag inte debattera nu. Här har ju vi socialdemokrater lagt fram en partimotion och får därför anledning att återkomma i samband med utskottsbehandlingen.

Anledningen till att jag ställde den här frågan är att riksdagen i december 1977 fattade ett beslut om att man på centralt håll kunde inrätta en särskild kommission för att främja ungdomars sysselsättning.

I mitt eget hemlän, Skaraborgs län, har många socialdemokratiska fullmäktigeledamöter fört fram samma krav på att kommunerna bör tillsätta särskilda kommissioner med företrädare för de politiska partierna, det lokala facket, näringslivet och den lokala arbetsförmedlingen – allt i syfte att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

De borgerliga ledamöterna i fullmäktigeförsamlingarna i länet är inte lika angelägna som vi socialdemokrater. Arbetsmarknadsministern besökte ju Skaraborgs län och även min hemkommun Tidaholm för någon vecka sedan. Av de borgerliga tidningsreferaten och valet av de olika företagsbesöken får man intrycket att det inte finns några bekymmer i Skaraborgs län.

Men så är ju inte fallet. I fråga om arbetslöshetssiffror och ungdomsarbetslöshet är vi kanske inte inne i så djupa kriser som andra län och regioner, men jag vill på det bestämdaste göra klart för statsrådet att vi socialdemokrater ser mycket allvarligt på utvecklingen i länet.

Vad som också har oroat oss i detta sammanhang är att distriktsarbetsnämnder och länsarbetsnämnder däremot inte sett så allvarligt på denna fråga och inte anser sig behöva delta i verksamheten på detta område. Därför är det ett mycket positivt uttalande som jag fick av arbetsmarknadsministern om det nära samarbetet med arbetsförmedling och distriktsarbetsnämnd. Jag hoppas att detta uttalande från statsrådets sida får de borgerliga politikerna i länet att vakna och att inrättandet av en ungdomskommission kan komma till stånd innan riksdagen har behandlat propositionen om ungdomsarbetslösheten.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill först säga att det av mitt svar framgår att det är en fråga både för kommun och för län att diskutera hur man skall organisera en effektiv organisation för att hjälpa ungdomar till arbete, praktik och utbildning. Därför är det inte min uppgift att ge några direktiv om vad som skall anses vara den lämpligaste organisationen, utan det överlämnar jag med förtroende till de lokala huvudmännen.

Vad gäller mitt besök i Skaraborgs län tror jag att Birgitta Johansson har uppfattat referaten litet snett. Jag vill göra den nyanseringen att jag vid ett flertal tillfällen betonade att arbetssituationen är blandad i Skaraborgs län. Det är i och för sig i det konjunkturläge och med de strukturproblem vi har inte heller överraskande att så är fallet även i detta län. Vad jag uttalade var att det fanns klara ljuspunkter, och jag hoppas att Birgitta Johansson inte har något emot att så är förhållandet i hennes hemlän.

BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Nej, naturligtvis ser jag positivt på att några företag i länet har en god utveckling. Men det hade också varit positivt, om statsrådet till de borgerliga ledamöterna, särskilt folkpartister, hade kunnat framföra att de aktivt bör medverka när vi socialdemokrater i Skaraborgs län väcker motioner i olika frågor.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill än en gång betona att det inte i och för sig är organisationen som är avgörande för om det bedrivs ett effektivt arbete eller inte för att ge ungdomar praktik eller utbildning. Det finns lokala och regionala organ som fungerar, får jag på nytt erinra om distriktsarbetsnämnderna och planeringsråden. Det gäller att få dem att samarbeta på bästa sätt sinsemellan och med andra organ. Jag förmodar att de kommunala politikererna i Skaraborgs län har samma uppfattning. Det tjänar inte mycket till att strida här i riksdagen om vilken lokalorganisation som är bäst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om statsbidrag till malmprospektering i Riddarhyttan

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Thure Jadestigs* (s) den 5 april anmälda fråga, 1977/78:383, och anförde:

Herr talman! Thure Jadestig har frågat mig när jag beräknar att kunna lämna ett besked om regeringens beslut vad avser Fagersta AB:s ansökan om statsbidrag för malmprospektering i Riddarhyttan.

Som framgår av frågan har Fagersta AB ansökt om statsbidrag för malmprospektering i Riddarhyttan. Några medel för sådant ändamål finns inte anslagna och ansökningar av detta slag har tidigare alltid lämnats utan åtgärd.

I det aktuella ärendet har emellertid industridepartementet tagit kontakt bl. a. med nämnden för statens gruvegendom och statens industriverk för att utröna förutsättningarna för att finna nya malmer och undersöka de möjligheter till samarbete med nämnden för statens gruvegendom som kan finnas. Detta arbete pågår ännu. Fagersta AB har uppgivit att förhandlingar pågår med andra gruvföretag för att utröna möjligheterna till samarbete. För att stimulera Fagersta AB eller annat företag att driva undersökningsarbetena vidare har länsarbetsnämnden förklarat sig beredd att bidra med det s. k. 75-procentiga sysselsättningsbidraget.

Jag beräknar att de nämnda undersökningarna och kontakterna, som jag noga följer, skall resultera i ett förslag till regeringen under maj månad 1978.

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Av skilda skäl har jag fått vänta betydligt längre än vad som är vanligt för

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om statsbidrag
till malmprospek-
tering i Riddar-
hyttan*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om statsbidrag
till malmprospek-
tering i Riddar-
hyttan*

att få svar på min fråga om en liten bruksorts framtid. Men i stället har jag förväntat mig ett positivt svar, och jag tycker mig också i svaret kunna notera vissa positiva tendenser.

I mitten av januari var jag med om en uppvaktning från företaget, de anställda och kommunala representanter hos tjänstemän i departementet. Samtidigt inlämnades en skrivelse till statsrådet – det är den som har legat till grund för framställningen.

Jag skulle kunna hänvisa till en agitationsform, som statsrådet väl känner, nämligen de stora vägskyltarna med: "Kan du tänka dig denna bygd utan jordbruk?" Människorna i den aktuella bruksbygden kan inte tänka sig sin bygd utan industri. Märkligare är inte reaktionen i bruksorten Riddarhyttan. De vill ha chansen att överleva, och de har svårt att tänka sig att inte få den chansen. Riddarhyttans öde står och faller i nuläget med ett beslut att under fem år ge det ansvariga företaget ett bidrag till malmprospektering och därmed rädda den nedläggningshotade gruvan.

Statsrådet har i en avlämnad gruvproposition, som riksdagen så småningom i år får ta ställning till, några välformulerade meningar. Propositionens sakinnehåll kanske inte just nu ger de mellansvenska gruvorna några speciella möjligheter – dessutom innehåller propositionen en del sakfel när det gäller antalet anställda i gruvdrift i Riddarhyttan – men den inledande delen av statsrådets föredragning har något som jag tycker är värt att notera:

"Målet för regionalpolitiken är att människor i olika landsdelar skall tillförsäkras sysselsättning och service samt en god miljö. Detta mål innefattar också ett ansvar för att strukturomvandlingen och den ekonomiska tillväxten sker på ett sådant sätt att de enskilda människornas trygghet värnas."

Det tycker jag är en bra formulering av grunden för en god regionalpolitik.

När det gäller Riddarhyttan finns det sakmaterial som styrker det nödvändiga i att det angelägna projektet kan genomföras. Jag har begränsad tid, men låt mig ändå få hänvisa till vissa remissinstanser. Råjämsbrottens underlagsmaterial talar sitt tydliga språk. Länsstyrelsen har i sina utvärderingar dessutom tagit upp de här frågorna.

Statsrådet hänvisar till att det pågår förhandlingar mellan Fagersta bruk och andra gruvföretag, och därför skulle jag vilja ställa en konkret fråga till statsrådet: Är det Bondgruvan i Norberg, som ägs av Surahammars bruk, som är aktuell? Om så är fallet, har frågan faktiskt fallit framåt i en positiv del, därför att då kan också järnhanteringen i stort tillsammans med den här aktuella frågan gynna denna verksamhet i framtiden.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag är inte beredd att närmare gå in på och redovisa de kontakter som Fagersta AB under hand har informerat industridepartementet om. Men så mycket är det möjligt att säga under hand som att jag – det

framgår f. ö. av mitt svar – är optimistisk beträffande möjligheterna att klara problemen i Riddarhyttan.

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag noterar speciellt de sista meningarna i statsrådets inlägg. Det ger mig anledning att säga att vi är mycket glada över att vi får en positiv aktivitet för att rädda Riddarhyttan och dess sysselsättningsmöjligheter.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om sysselsättnings-
läget i Östra Gö-
inge kommun*

§ 13 Om sysselsättningsläget i Östra Göinge kommun

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bo Lundgrens* (m) den 7 april anmälda fråga, 1977/78:399, och anförde:

Herr talman! Bo Lundgren har frågat mig vilka åtgärder som kan vidtagas för att åstadkomma en förbättring av sysselsättningsläget i Östra Göinge kommun.

I Östra Göinge kommun har under de senaste åren liksom i andra kommuner i landet förekommit problem på arbetsmarknaden. Den försämrade arbetsmarknadssituationen hänger samman med den utdragna internationella lågkonjunkturen. Regeringen har satt in en rad åtgärder för att stimulera den allmänna ekonomiska utvecklingen. Regeringen är självfallet också beredd att vidtaga de särskilda åtgärder som kan komma att behövas för att förbättra sysselsättningsläget i Östra Göinge.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret och noterar med tillfredsställelse att industriministern säger att regeringen är beredd att vidta de särskilda åtgärder som kan komma att behövas för att förbättra sysselsättningsläget i Östra Göinge kommun.

Kommunen har, som jag anförde i min fråga, under de senaste åren drabbats av ett flertal företagsnedläggelser med en starkt ökad arbetslöshet som följd. I mars månad 1977 var antalet arbetslösa, räknat i procent av de förvärvsarbete, i Östra Göinge kommun 2,7. Detta är en siffra som är näst intill dubbelt så stor som den som gäller för Kristianstads län i dess helhet. I mars 1978 hade arbetslösheten i kommunen ökat till 3,1 %, en siffra som fortfarande är inemot dubbelt så hög som för länet i övrigt. Det bör också nämnas att det vid den senast aktuella företagsnedläggelsen främst var kvinnor som friställdes. Det är betydande svårigheter att erbjuda ny sysselsättning såväl inom Östra Göinge kommun som i de angränsande kommunerna, vilka i flera fall har egna sysselsättningsproblem att brottas med.

Jag är självfallet medveten om att sysselsättningsläget i andra regioner och på andra orter i landet kan vara minst lika – eller i många fall ännu mer – besvärande. Det finns emellertid, som jag ser det, en uppenbar risk för att olika myndigheter i sin bedömning av sysselsättningsläget kan utgå från

Tisdagen den
25 april 1978

*Om sysselsättnings-
läget i Östra Gö-
inge kommun*

större sammanhållna regioner. Det är därför väsentligt att uppmärksamma att det även i regioner med relativt sett gott sysselsättningsläge kan uppkomma "öar" med allvarliga problem. Detta gäller också för Östra Göinge kommun, som därför har uttryckt önskemål om att få räknas till den s. k. grå zonen. Jag förutsätter för min del att regeringen vid sin utformning av närings- och sysselsättningspolitiken kommer att medverka till att den kan ge förbättringar för de områden eller orter jag tidigare berört och därmed även Östra Göinge kommun. Detta har intygats av industriministern.

Min fråga är också föranledd av de ytterligare problem som kan komma att uppstå i Östra Göinge kommun. Jag tänker här närmast på Broby Industrier, som brottas med ekonomiska svårigheter. I propositionen 1977/78:180 om lån till NCB anför föredragande statsrådet att en kommitté skall tillsättas för att granska de frågor som berörs i propositionen och dessutom utreda vissa frågor rörande skogsägarrörelsens *hela* industriella verksamhet. Jag vill i det sammanhanget fråga industriministern, om denna kommitté är oförhindrad att föreslå *alla* de åtgärder man anser erforderliga för att lösa de akuta problemen i denna del av skogsindustrin.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag först till Bo Lundgren säga att jag är väl medveten om att vi också i Syd- och Mellansverige har sådana "öar", där regionalpolitiska insatser är påkallade. När vi nu successivt går att reformera regionalpolitiken och på våren 1979 lägger fram förslag till nya regionalpolitiska riktlinjer är ett av skälen till detta att vi måste finna ett system för regionalpolitiken som innebär att man också i de mindre öar med problem som kan finnas kan applicera en regionalpolitik med tillräcklig effektivitet. Vi måste alltså här vara beredda att i framtiden tänka även i mindre regioner än som f. n. sker när det gäller de regionalpolitiska åtgärderna.

Beträffande Bo Lundgrens fråga huruvida den kommitté som har tillsatts för att studera vissa förhållanden inom skogsindustrin också i sina analyser kan innefatta verksamheten i Skåneskog och vid Broby Industrier är mitt svar på den frågan ja.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag är tacksam också för beskedet att kommittén kommer att vara oförhindrad att ta upp frågor som gäller även andra delar av skogsägarrörelsens industrier än just i Norrland. Jag är självfallet också medveten om att regeringen sedan måste göra de avvägningar som behövs i sammanhanget.

Låt mig bara erinra om att Broby Industrier har en situation som gör att man kan motivera dess fortbestånd inte bara ur rent sysselsättningspolitisk synvinkel utan också näringspolitiskt med tanke på att man i skogsutredningen har föreslagit en ökad lövskogsavverkning. Broby Industrier är en av de få industrier i landet som kan ta till vara den ökade avverkningen av lövskog, som kan bli aktuell i framtiden i det här landet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om åtgärder mot arbetsnedläggelser inom konfektionsindustrin

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara *Hans Nyhages* (m) den 11 och 13 april anmälda frågor, 1977/78:400 resp. 409, och anförde:

Herr talman! Hans Nyhage har frågat mig om jag är villig medverka till att

dels snabba åtgärder sätts in för att förhindra nu aviserade arbetsnedläggelser vid Erlabolaget i Borås,

dels konfektionsindustrin snarast får beställning att sy upp vindrockar till landets hemvärnsmän.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Erlabolaget tillverkar till stor del kostymer och kavajer, dvs. det som kallas tung herrkonfektion. Krisen inom tekoindustrin har med särskild kraft drabbat tillverkning av tung herrkonfektion. Även om de svenska företagen länge lyckats behålla en stark position på hemmamarknaden har svag konsumtionsutveckling och skärpt importkonkurrens under den senaste tiden medfört allt sämre avsettningsmöjligheter.

Denna utveckling har tvingat fram nedläggningar inom såväl den statliga tekokoncernen – Rang i Nässjö – som den privata industrin – Strands Konfektions AB i Katrineholm. I dessa fall liksom när det gäller Erlabolaget är det fråga om verksamhet karakteriserad av yrkesskicklighet och kvalitetskänsla.

Det är självfallet inom Erlabolaget som bedömningen av förutsättningarna för fortsatt verksamhet i första hand skall ske. De åtgärder som har vidtagits och kommer att vidtas från statens sida för att komma till rätta med tekoindustrins problem bör kunna spela en viktig roll för företags ställningstagande. Jag vill erinra om de förlängningar och förstärkningar av de industripolitiska åtgärderna i form av särskilda strukturgarantier och omställnings- och exportstöd som riksdagen nyligen beslutat om. Enligt vad jag har erfarit avser vidare arbetsmarknadsministern att föreslå regeringen en förlängning av äldrestödet för tekoindustrin under andra halvåret 1978.

Beträffande Hans Nyhages fråga om upphandling av vindrockar vill jag erinra om att regeringen redan under innevarande budgetår har tidigarelagt beställningar inom tekosektorn i stor omfattning. När det gäller rådrumsbeställningar inom tekosektorn har vidare arbetsmarknadsstyrelsen fortfarande kvar vissa outnyttjade medel.

Jag har av försvarsministern inhämtat att chefen för armén har beslutat tilldela hemvärnet fältuniform m/59 och fältskjorta med krage under åren 1978–1980 med en tredjedel av det totala behovet per år. Behovet bedöms kunna täckas genom att man utnyttjar nuvarande överskott av fältuniform m/59 och fältskjortor samt inplanerad anskaffning under den aktuella perioden.

Vad avser vindrock med foder täcker tillgången inte behovet ens för armén i övrigt. F. n. utnyttjas kappa m/39 som ersättning. Under programplanepe-

*Om åtgärder mot
arbetsnedläggelser
inom konfektions-
industrin*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om åtgärder mot
arbetsnedläggelser
inom konfektions-
industrin*

rioden 1978–1983 är endast en mycket begränsad anskaffning inplanerad.

Från regeringens sida ser vi f. n. över behovet av insatser för tekoindustrin. Frågan om ytterligare beställningar kommer att övervägas i samband härmed.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Åsling för svaren på mina båda frågor. Jag delar statsrådets uppfattning att de angivna företagens verksamhet karakteriseras av yrkesskicklighet och kvalitetskänsla. Jag vill gärna också sluta mig till den förhoppning statsrådet uttrycker om att de av staten vidtagna åtgärderna, och de som kommer att vidtas, skall spela en positiv roll i sammanhanget. Men jag är inte alldeles säker på att så kommer att bli fallet.

Båda frågorna är ställda mot bakgrund av den mycket bekymmersamma situation som gäller för tekoindustrin och därmed också för sysselsättningen i Sjuhäradsbygden. Frågan om hemvärnets vindrockar är därtill betingad av att det sedan länge finns ett starkt uttalat behov av att hemvärnsmännen förses med dylika rockar.

Statsrådet är väl införstådd med de stora problem vi har att brottas med i Boråsområdet, bl. a. genom besök på ort och ställe. Någon anledning för mig att här i kalla siffror återigen redovisa förhållandena finns alltså inte. Till de tidigare svårigheterna för bl. a. Rydboholmsbolaget, Eiser och Algots har nu också sällat sig Erlabolaget med ca 350 anställda. Och förhållandena i Sjuhäradsbygden blir verkligen inte bättre av att också Firestone med mer än 1 000 anställda enligt uppgift aviserat att en nedläggning så småningom kan vara ofrånkomlig.

Efter överenskommelse mellan företagsledning och anställda skall Erlabolagets situation f. n. bli föremål för en särskild konsultutredning. Även om denna ännu inte är slutförd kvarstår farhågorna för att tidigare aviserat varsel måste komma att verkställas. Orderingången under våren tyder på detta, och återigen måste tyvärr fastslås att bl. a. konkurrensen utifrån och den i förhållande till de statsägda konfektionsföretagen snedvridna inhemska konkurrensen sätter sina spår.

I den här situationen är det angeläget att finna åtgärder som kan trygga fortsatt verksamhet och därmed sysselsättning vid företaget. Och här menar jag att frågan om hemvärnets vindrockar kommer in i bilden och kan spela en roll. Det är ingen tvekan om att en order av den karaktären till Erlabolaget skulle underlätta möjligheterna att genomföra en rekonstruktion av företaget som kan vara nödvändig. På detta sätt skulle också ytterligare tid vinnas, vilket inte är minst väsentligt när det gäller att komma till rätta med problemen.

Beträffande hemvärnets vindrockar vill jag meddela att till dessa behövs dels yttertyg i form av varpsatin, dels foder i form av såväl vindpoplin som polyanidpälsfoder. Enligt överstyrelsen för ekonomiskt försvar är hela behovet av yttertyg, ca 200 000 längdmeter, redan täckt; det är därtill helt producerat inom landet. Beträffande vindpoplin finns nu tillgång till ca 80 000

längdmeter av de ca 100 000 som behövs, och av pälsfodret slutligen finns f. n. ca 150 000 m² av erforderliga 210 000.

Med dessa sifferuppgifter har jag velat ange att erforderligt tyg för de aktuella vindrockarna finns tillgängligt i mycket stor omfattning. Vad det nu gäller är främst att få rockarna uppsydda.

Till detta bör också läggas att det även för civilförsvarets räkning är angeläget med likartade rockar. Det innebär att det sammantaget finns ett starkt behov av att ca 200 000 rockar sys upp. Det är inget tvivel om att det här finns en möjlighet att på ett påtagligt sätt stödja konfektionsindustrin, samtidigt som angelägna behov inom hemvärnet och civilförsvaret tillgodoses.

Det är uppenbart att beställningar av här angiven karaktär medför betydande kostnader. För t. ex. hemvärnets del torde det röra sig om ca 300 kr. per rock, dvs. totalt ca 30 milj. kr.

Dessa kostnader måste dock rimligen vägas mot de stora kostnader som ligger i de åtgärder som måste vidtagas från samhällets sida för de många människor som blir ställda utan arbete. Till detta skall också läggas de många bekymmer av skilda slag som drabbar dessa människor och som ju inte går att värdera i pengar.

Statsrådet avslutar sitt svar med att uttala att behovet av insatser inom tekoindustrin f. n. ses över inom regeringen och att frågan om ytterligare beställningar kommer att övervägas i samband därmed. Det är min förhoppning att dessa överväganden skall leda till att beställningar av den karaktär som jag här har angivit skall komma till stånd.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag inledningsvis säga att jag delar Hans Nyhages oro för utvecklingen. Jag känner väl situationen i Boråstrakten, och som jag redovisat tidigare i flera svar här i kammaren är vi också beredda till extraordinära insatser där.

När det gäller tekobranschen i stort får man väl säga att även om det finns några ljusglimtar inom vissa sektorer är situationen oförändrat allvarlig. Det är därför angeläget, som jag ser det, och det framgår ju också av mitt svar, att man nu först förlänger äldrestödet, som visat sig vara ett mycket verksamt stöd för tekoindustrin. Arbetsmarknadsministern planerar att framlägga förslag om en förlängning av äldrestödet för resten av år 1978, vilket framgår av mitt svar.

Sedan är jag angelägen om att understryka vad jag också framhåller i mitt svar, att vi i regeringskansliet överväger situationen för branschen som helhet. Vi gör detta med största skyndsamhet och återkommer till riksdagen med förslag beträffande åtgärder som kan vara erforderliga för att klara utvecklingen inom tekobranschen. Det är också angeläget att i det sammanhanget få till stånd en prövning av vilka beställningar som är möjliga att mobilisera för att stärka situationen för enskilda tekoföretag. Vi återkommer alltså i frågan beträffande beställningarna.

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Om åtgärder mot
arbetsnedläggelser
inom konfektions-
industrin*

Tisdagen den
25 april 1978

*Om åtgärder mot
arbetsnedläggelser
inom konfektions-
industrin*

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag är klart medveten om att det från regeringens sida har vidtagits en lång rad åtgärder för att man skall komma till rätta med de bekymmer som har drabbat tekoindustrin. Jag vill gärna understryka att inte minst äldrestödet spelar en mycket väsentlig roll. Det har emellertid visat sig att de åtgärderna inte har varit tillräckliga för att lösa problemen på Erlabolaget. Men jag vill återigen understryka att jag ser slutorden i svaret, vilka statsrådet nu upprepade, som klart positiva, och jag hoppas att det skall yppa sig en möjlighet att klara de problem som Erlabolaget har.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle försvarsutskottets betänkanden nr 19–22 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 16 Anmälades och bordlades

Proposition

1977/78:184 om utredning i utländskt skatteärende, m. m.

§ 17 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1939 av *Ralf Lindström* och *Birger Rosqvist*

1977/78:1940 av *Olof Palme m. fl.*

1977/78:1941 av *Bo Siegbahn m. fl.*

1977/78:1942 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:174 om finansiellt stöd till Svenska Varv AB, m. m.

1977/78:1943 av *Per Bergman m. fl.*

1977/78:1944 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

1977/78:1945 av *Lars Ulander* och *Oskar Lindkvist*

1977/78:1946 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:175 med förslag till hyresförhandlingslag m. m.

1977/78:1947 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:171 om 1979 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet, m. m.

§ 18 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78:38 med anledning av motion angående den statliga förvaltningens organisation m. m.

Skatteutskottets betänkande
1977/78:47 med anledning av motioner om skatt på fritidsbåtar

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1977/78:24 med anledning av propositionen 1977/78:104 med förslag om
utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m., såvitt avser lagförslag 2,
jämte motioner

*Meddelande om
fråga*

Kulturutskottets betänkande
1977/78:20 med anledning av dels propositionen 1977/78:100 såvitt gäller
anslag till ungdoms- och nykterhetsorganisationer jämte motioner, dels
motion om bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommuner

Utbildningsutskottets betänkande
1977/78:21 med anledning av propositionen 1977/78:85 om nytt statsbidrag
till grundskolan m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkande
1977/78:26 med anledning av propositionen 1977/78:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser
jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Näringsutskottets betänkanden
1977/78:53 med anledning av motion om ändringar i kreditupplysningslagen
och inkassolagen
1977/78:54 med anledning av motion om avgifter för banktjänster
1977/78:56 med anledning av propositionen 1977/78:132 om ändring i lagen
(1971:1081) om bestämning av volym och vikt, m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1977/78:31 med anledning av propositionen 1977/78:104 såvitt angår förslag
om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m., jämte motioner

§ 19 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 24 april

1977/78:432 av *Eva Hjelmström* (vpk) till kommunikationsministern om
lämpligheten av viss planerad garagebyggnad i Stockholms city:

En växande opinion motsätter sig den alltmer ohämmade privatbilismens
utbredning i storstäderna med åtföljande avgasproblem och blyförgiftningar.
I stället för att föregå med gott exempel bidrar nu riksdagen till att ytterligare

Nr 129

Tisdagen den
25 april 1978

*Meddelande om
fråga*

förvärra situationen genom att anlägga ett jättegägarage i Stockholms city, ett garagebygge som därtill föregåtts av en omfattande skövling av den natur som fanns kvar i en mycket känslig miljö i Stockholms stadsbild.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Anser kommunikationsministern att garagebygget i Stockholms city är förenligt med den minskning av privatbilismen i Stockholms innerstad som allt fler betraktar som nödvändig?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.41.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert